

BIBΛΙΟ / ΠΡΟΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

της Φώφης Γιωτάκη
fofig26@gmail.com

Το παρασκήνιο της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας και του «πολέμου» που ακολούθησε για την αποφυγή της ασύντακτης χρεοκοπίας επιχειρεί να φωτίσει ο κ. **Ευάγγελος Βενιζέλος** στο νέο του βιβλίο με τίτλο «**Εκδοχές πολέμου 2009-2022**». Ο πρώην πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, που ανέλαβε -και- ως υπουργός Οικονομικών ειδικές αποστολές σε κρίσιμες στιγμές του «απόλεμου»

για την αναχαίτιση των κινδύνων, παίρνει καθαρή θέση σχετικά με τα αίτια της κρίσης, τις πολιτικές ευθύνες των κυβερνήσεων που προηγήθηκαν, την απουσία σχεδίου άμεσης στήριξης από την Ευρώπη και τα κορυφαία διλήμματα της κυβέρνησης Παπανδρέου. Στο βιβλίο του -μια συζήτηση με τον δημοσιογράφο **Γιώργο Κουβαρά** για την επικήπερο περίοδο και τα διδάγματα που προκύπτουν- ο αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Σαμαρά τονίζει χωρίς περιστροφές ότι από

το 2004 και μετά υπήρξε ραγδαία επιδείνωση των δημοσιονομικών στοιχείων, ενώ όταν το 2009 αναδείχθηκε κυβέρνηση το ΠΑΣΟΚ δεν υπήρξε πλήρης συνείδηση του όγκου και του βάρους του προβλήματος. Τότε η Ευρώπη συνειδητοποίησε ότι δεν έχει μηχανισμούς πρόβλεψης και διαχείρισης κρίσεων και, σύμφωνα με τον Ευάγγελο Βενιζέλο, στρέφεται στο να οργανώσει τη συνεργασία με το ΔΝΤ.

«*Η απάντησή μου ex post είναι ότι δεν*

μπορούσε πρακτικά να αποφευχθεί ένας μηχανισμός τύπου μνημονίου. Η άλλη λύση θα ήταν η ασύντακτη χρεοκοπία», υπογραμμίζει ο κ. Βενιζέλος αναφερόμενος στα δημοσιονομικά και μακροοικονομικά δεδομένα που είχαν διαμορφωθεί στα τέλη του 2009 και λειτουργούσαν ως τελεσίγραφο. Το βιβλίο θα κυκλοφορήσει τις επόμενες ημέρες από τις εκδόσεις Πατάκη και θα παρουσιαστεί στις 26 Ιουλίου σε εκδήλωση στο Βυζαντινό Μουσείο.

Η κρίση του 2009 ως μάθημα για το μέλλον

Το βιβλίο του Ευάγγελου Βενιζέλου «**Εκδοχές πολέμου 2009-2022**», που κυκλοφορεί τις επόμενες ημέρες, επιχειρεί να φωτίσει το παρασκήνιο και τα αίτια της οικονομικής κρίσης στη χώρα μας - **Επισημαίνει τις πολιτικές ευθύνες των κυβερνήσεων που προηγήθηκαν και την απουσία σχεδίου άμεσης στήριξης από την Ευρώπη**

Το «**Πρώτο Θέμα**» προδημοσιεύει σήμερα ένα κεφάλαιο από τις «**Εκδοχές πολέμου**»:

«Δεν υπήρχε επίγνωση του προβλήματος»

Τα στοιχεία της ελληνικής οικονομίας επιδεινώθηκαν γεωμετρικά γιατί δεν υπήρχε επίγνωση του προβλήματος. Δηλαδή της δυναμικής του δημοσίου χρέους και της εκρηκτικής σχέσης του διπλού ελλείμματος, αφενός μεν του δημοσιονομικού και προτογενούς ελλείμματος του Προϋπολογισμού, αφετέρου δε του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, ιδίως του εμπορικού ισοζυγίου, που αποτυπώνει το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Από το 2004 και μετά, σίγουρα μετά το 2007, υπήρξε μία ραγδαία επιδείνωση των δημοσιονομικών στοιχείων. Βεβαίως όλα τα προβλήματα υπήρχαν, αλλά όχι συνδυαστικά και όχι στον βαθμό αυτό. Για να είμαι ιστορικά απολύτως ακριβής, και τις δύο φορές που ο Κωνσταντίνος Καραμανλής εγκατέλειψε την πρωθυπουργία, δηλαδή και το 1963 και το 1980, το δημόσιο χρέος ήταν σε πάρα πολύ χαμηλό επίπεδο σε σχέση με το ΑΕΠ.

Το δημόσιο χρέος εμπεριέχει δύο κατά βάση στοιχεία, εάν μιλήσουμε να το πιο εμπεριέχει και απλά. Πρώτον, εμπεριέχει ένα potential, ένα δυναμικό αναπτυξιακό, μπορεί μέσω της λογιζομένης αύξησης του δημοσίου χρέους να τροφοδοτήσει την ανάπτυξη. Δεύτερον, εμπεριέχει έναν δανεισμό της τρέχουσας γενιάς από τις επόμενες γενιές.

Αρα η τρέχουσα γενιά ζει ένα επίπεδο ανάπτυξης και ευημερίας, έχοντας προληπτικά ή προκαταβολικά δανειστεί από τις επόμενες γενιές. Εμείς δεν είχαμε, νομίζω, συζητήσει και συνειδητοποιήσει, ως κοινωνία, ως πολιτικό σύστημα, ως κράτος, όλα αυτά τα στοιχεία, τα οποία μετά, τη δεκαετία του '80 και τη δεκαετία του '90, άρχισαν να επιδεινώνονται. Η επιδείνωση ανακόπηκε και η κατάσταση βελτιώθηκε με την προσπάθεια που έκανε η ύστερη κυβέρνηση Ανδρέα Παπανδρέου την περίοδο 1993-1995 και η κυβέρνηση Κώστα Σημίτη, με αποτέλεσμα την ένταξη της χώρας στην Ευροζώνη. Μετά, το 2008, είχαμε ένα πολύ μεγάλο προειδοποιητικό σήμα με την παγκόσμια κρίση που έσπασε στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, με τη Lehman Brothers. Ελήφθησαν μέτρα σε επίπεδο Ε.Ε. Τα μέτρα αυτά του 2008, τα οποία εφαρμόστηκαν και στην Ελλάδα, εσφαλμένα και μωπικά θεωρήθηκε ότι είναι επαρκή, ότι έτσι η Ευροζώνη και μαζί με αυτή και η Ελλάδα θα ξεπεράσει το πρόβλημα, αλλά αυτό ήταν μία βιαστική και επιπόλαια εκτίμηση. Τα δημοσιονομικά δεδομένα δεν έγιναν αντικείμενο σαφούς προεκλογικής συζήτησης, δεν δε-

Το βιβλίο του κ. Ευάγγελου Βενιζέλου θα κυκλοφορήσει τις επόμενες ημέρες από τις εκδόσεις Πατάκη και θα παρουσιαστεί στις 26 Ιουλίου σε εκδήλωση στο Βυζαντινό Μουσείο

οιμήθηκαν τα κόμματα με σαφήνεια σε σχέση με το βάθος και τη δυναμική της κρίσης και τις δυνατότητες αντιμετώπισής της. Οι εκλογές του 2009 διεξήχθησαν και αναδείχθηκε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ χωρίς να υπάρχει πλήρης συνείδηση του όγκου και του βάρους του προβλήματος.

Η Ευροζώνη συνειδητοποίησε έσχατα ότι είναι κατασκευαστικά προβληματική, ότι έχει συγκροτηθεί ώστε να λειτουργεί «υπό φυσιολογικές συνθήκες θερμοκρασίας και πιέσεων». Δηλαδή δεν είχε μηχανισμούς πρόβλεψης και διαχείρισης κρίσεων. Θα έλεγα ότι είχε απαγορεύσει νομικά το ενδεχόμενο κρίσεων. Για την ακρίβεια είχε απαγορεύσει νομικά, δηλαδή στην ίδια τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη Συνθήκη της Λισαβόνας, την οργάνωση μηχανισμών για την αντιμετώπιση κρίσεων. Είχε ενοικιαστεί με κάποιον τρόπο με απόφασή της, βολογταριστικά, και όταν αυτό έγινε αντιληπτό οργανώθηκε η συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η οποία ήταν εξαιρετικά ενδιαφέρουσα και γοητευτική για το Ταμείο.

«Η ασύντακτη χρεοκοπία θα οδηγούσε σε Grexit»

Με τα δημοσιονομικά και μακροοικονομικά δεδομένα που είχαν διαμορφωθεί στα τέλη του 2009 ήταν πρακτικά αδύνατη η αποφυγή υπαγωγής σε κάποιον θεσμικό μηχανισμό. Τότε όμως ο μόνος διαθέσιμος μηχανισμός ήταν το ΔΝΤ, ενώ η Ελλάδα ήταν μέλος μιας νομισματικής ένωσης που δεν διέθετε κατάλληλους μηχανισμούς.

Συνεπώς η απάντησή μου ex post είναι ότι δεν μπορούσε πρακτικά να αποφευχθεί ένας μηχανισμός τύπου μνημονίου. Η άλλη λύση θα ήταν η ασύντακτη χρεοκοπία, νομικά καταρχάς εντός Ευρωζώνης, αλλά χρηματοοικονομικά η ασύντακτη χρεοκοπία θα οδηγούσε σε έξοδο από τη νομισματική ζώνη και πιθανότατα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, δηλαδή σε Grexit. Με δραματικές επιπτώσεις για την Ελλάδα και πολύ αρνητικές επιπτώσεις για την Ευροζώνη ως τέτοια και τα άλλα κράτη-μέλη, ιδίως τα δημοσιονομικά προβληματικά.

Αυτό είναι ένα πολύ χρήσιμο μάθημα για τη σημερινή συγκυρία του πολέμου στην Ουκρανία, της ενεργειακής κρίσης, του πληθωρισμού, της έκρηξης των τιμών, της διάρρηξης των εφοδιαστικών αλυσίδων, της εσωτερικής πολιτικής και κοινωνικής κρίσης σε πολλές δυτικές χώρες, ενώ η πανδημία βρίσκεται δυστυχώς σε πλήρη εξέλιξη.